

PRESSENS OFFENTLIGHETSUTVALG

Helse- og omsorgsdepartementet

postmottak@hod.dep.no

20.03.2015

Uttalelse fra Pressens offentlighetsutvalg

Pressens offentlighetsutvalg er oppnevnt av styret i Norsk Presseforbund og består av 17 journalister og redaktører som er særlig opptatt av offentlighet og innsyn.

Som dere er kjent med avsa 18. mars en uttalelse i forbindelse med at Kommunal Rapport har klaget over avslag på innsyn i et dokument, et avslag som var begrunnet med at Kommunal Rapport ikke godtok en sperrefrist. Her er hele uttalelsen:

«Pressens offentlighetsutvalg vil med dette protestere mot en praksis med sperrefrist og eksklusiv tilgang til offentlig informasjon.

Bakgrunnen for uttalelsen er medieoppslag om at et pressemedium skal ha blitt nektet tilgang til offentlig informasjon fordi det ikke godtok en forutsetning om sperrefrist som et annet medium hadde akseptert. Å nekte innsyn på dette grunnlaget er etter utvalgets syn både ulovlig og i strid med grunnleggende forutsetninger for et demokrati.

Utvalget viser i denne forbindelse til offentlighetsprinsippet som er nedfelt i grunnlovens § 100 (5) og som innebærer at «enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter». Dette følger også av offentleglova. Alle inngrep i offentlighetsprinsippet krever gode grunner og må ha lovhjemmel. Det offentlige kan ikke inngå avtaler som gir samfunnet dårligere rettigheter enn det som følger av offentleglova.

Et krav om at alle som skal få innsyn i offentlige dokumenter må akseptere en sperrefrist for publisering av materiale, er en begrensning i samfunnets rett til innsyn, og krever følgelig hjemmel i lov. Dette gjelder selv om det samme vilkåret gjelder for alle som søker informasjon. Det avgjørende er at det offentlige stiller et krav for innsyn som mangler hjemmel i loven. Denne type krav er følgelig uakseptable.

Utvalget finner videre grunn til å minne om Offentleglova § 6 som inneholder et klart forbud mot forskjellsbehandling av innsyns krav «eller i andre tilfelle der det blir gitt tilgang til informasjon», og mot avtaler som gir noen enerett på tilgang til informasjon. Avtaler om eksklusiv tilgang, enten det gjelder tilgang til selve dokumentet eller at noen tilbys eksklusivt intervju om innholdet i et ferdigstilt rapport mens innsyn nektes for andre i selve

dokumentet, må anses som et brudd på denne bestemmelsen. Dette gjelder også selv forespørsel om eksklusivitet ofte kommer fra mediene selv.

Utvalget finner det kritikkverdig at det offentlige forsøker å styre mediernes publisering av offentlige dokumenter gjennom sperrefrister og eksklusivitet. Dette er ikke bare ulovlig, men åpenbart uønsket i et demokrati. Dersom det stemmer slik det er opplyst på Medier24 at «det er fast og langvarig praksis i departementene at rapporter, utvalgsarbeid og statsbudsjettarbeid blir gitt ut med sperrefrister, slik at media gis foreløpig innsyn for at de skal kunne forberede saker på en bedre måte», er dette en uakseptabel praksis som strider mot norsk lov.

Pressens offentlighetsutvalg vil ta saken særlig opp med departementet i denne saken, og vil følge opp tilsvarende saker fremover. Medier og journalister som opplever denne type krav eller forskjellsbehandling oppfordres til å ta kontakt med utvalget ved sekretariatet i Norsk Presseforbund.»

I ettertid har det kommet fram at departementet mener det var hjemmel for å unnta rapporten etter offentleglova § 15(2), og at man, når et dokument først kan unntas, må kunne operere med en sperrefrist. Departementet viser også til at det er «fast og langvarig praksis i departementene at rapporter, utvalgsarbeid og statsbudsjettarbeid blir gitt ut med sperrefrister, slik at media gis foreløpig innsyn for at de skal kunne forberede saker på en bedre måte.»

Vi er uenige i at offentleglova § 15(2) kan gi grunnlag for å unnta hele den aktuelle rapporten slik departementet hevder. Vi viser i denne forbindelse til at unntak må være «påkrevd» av hensyn til en forsvarlig ivaretagelse av det offentliges interesser i saken. «Påkrevd» indikerer at terskelen må være høy, dvs. det må være en reell fare for skade på offentlige interesser dersom innsyn gis. At det skader den prosessen departementet har lagt opp til, med offentliggjøring på et gitt tidspunkt, er ikke et relevant eller verneverdig hensyn. Videre er det kun råd og vurderinger som kan unntas etter denne bestemmelsen, ikke hele rapporten.

Når det gjelder departementets påstand om at det er «fast og langvarig praksis at rapporter, utvalgsarbeid og statsbudsjettarbeid blir gitt ut med sperrefrister, slik at media gis foreløpig innsyn», vil vi understreke at en slik praksis ikke kan være et selvstendig grunnlag for avslag, alle avslag må som kjent hjemles i loven.

Pressens Offentlighetsutvalg mener det kan være hensiktsmessig med et møte mellom utvalget og departementet for å diskutere denne saken. Vi håper dette er av interesse for dere. I så fall tar vi gjerne imot forslag til tid og sted.

Med vennlig hilsen

For Pressens Offentlighetsutvalg

Kristine Foss
jurist